Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 11 (3526) Варшава, 16 березня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото з сайту dia.dp.gov.ua

Напруження США-Україна: реакція польського політикуму. с. 6

Уперше видано книгу про трагедію Сагрині. с. 2

Війна в Україні – відтінки. с. 8

ISSN 027-8254
11
9 770027 825252

eprasa.pl a5e2d10b2b

Павло ЛОЗА
Фото автора статті та з фейсбук-сторінки Sahryń '44

Уперше видано книгу про трагедію Сагрині

10 березня минула 81-ша річниця убивств українського населення у Сагрині. Напередодні роковин відбулася презентація книги «Постріли – як зернятка вервиці», яка, зокрема, розповідає про ці події 1944 року.

– Це була перша презентація наживо, – каже автор видання Маріуш Сава. У заході, що відбувся 7 березня в Любліні, разом з автором книги участь узяли доктор Маріуш Зайончковський, доктор Григорій Купріянович, а подію модерував доктор Славомір Полєшак.

– Мені приємно, що не лише вдалося презентувати видання зі справжніми професіоналами, а й були запитання від залу, – додає Маріуш Сава.

Присутні питали, серед іншого, про історичні джерела, якими користувався автор видання, що вразило його під час роботи над книгою, контекст подій у Сагрині, спогади місцевого українського населення про ті події, ставлення польського підпілля до мирних українських жителів.

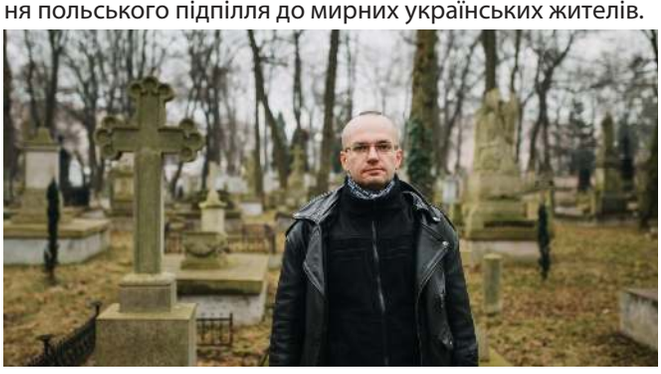

Маріуш Сава. Фото з архіву НС (авторка фото Аґнєшка Блазяк)

Праця доктора Маріуша Сави «Постріли – як зернятка вервиці» – це перша книга про найбільший злочин підрозділів Армії Крайової й селянських батальйонів (Batalionów Chłopskich), вчинений щодо українського цивільного населення під час гітлерівської окупації. Нагадаємо, що 9-10 березня 1944 року в Сагрині та інших селах Грубешівського повіту від рук польського підпілля загинуло понад 1200 цивільних мешканців.

Книгу присвячено не лише самому злочину. Вона містить і розповіді про сучасність – Сагринь, вшанування пам'яті, суперечки навколо пам'ятника, що тривають до сьогодні. Також одна з частин видання охоплює польські, німецькі й українські документи, свідчення, дані розслідування, спогади очевидців та фотографії, котрі належать не тільки родинам жертв, а й сім'ям тих, хто брав участь у нападі на село.

Доктор Маріуш Сава, який походить із Холмщини, працював над дослідженням про Сагринь у межах стипендії Польсько-українсько-канадського фонду «Калина». Для друку видання проводили теж збірку коштів.

Презентація книжки

До неї приєдналися й представники української громади в Польщі. Додамо, що на шпальтах нашого тижневика підтримати збірку заохочували також поляки, серед яких була Ґражина Станішевська – польська політична діячка, депутатка Сейму та Європейського парламенту й сенаторка, Анджей Северин – польський актор, генеральний директор Польського театру імені Арнольда Шифмана у Варшаві, Данута Куронь – громадська активістка, голова фонду «Соціальна підтримка SOS» Яцека Куроня.

«Постріли – як зернятка вервиці» вийшла друком у січні цього року.

Після Любліна заплановано наступні зустрічі з автором, які мають відбутися у середині року в Ґданську та Варшаві.

Як повідомляє Маріуш Сава, перший наклад у 300 примірників уже розійшовся.

– Додатковий друк книжки буде, – заспокоює він. – Ми готуємо наступний випуск, після 20 березня він має бути готовий.

Усю інформацію про книгу та де її придбати можна знайти на фейсбук-сторінці Sahryń '44. Там же буде опубліковано новини про наступні дати презентацій.

Варто додати, що історик до 2021 року був працівником Інституту національної пам'яті в Любліні. Доктора Маріуша Саву звільнили з цієї установи, зокрема, тому що він почав писати книгу про злочин у Сагрині та публікувати в інтернеті інтерв'ю й відео про ці події. ●

eprasa.pl a5e2d10b2b

Григорій СПОДАРИК

У Сеймі обговорили Рамкову конвенцію про захист нацменшин

Рамкова конвенція про захист нацменшин – це міжнародний інструмент, прийнятий Радою Європи, який визначає принципи захисту прав меншин. На практиці він може вплинути на створення ефективної політики та стратегій, спрямованих не лише на захист прав меншин, але й на розвиток їхнього культурного та соціального потенціалу. Завдяки цьому меншини мають більше шансів зберегти свою ідентичність, брати участь у суспільному житті та протидіяти явищам виключення й маргіналізації.

У 2023 році Польща надіслала п'ятий звіт генеральному секретареві Ради Європи про виконання положень цієї конвенції. Водночас наступний буде представлено у 2027 році. Процедура полягає в тому, що представники Консультативного комітету приїжджають до польської держави та в регіонах, де проживають меншини, проводять зустрічі, моніторинг і опитування про реалізацію документа. Після цього відбувається зустріч із представниками державного управління. Потім Консультативний комітет дає свою оцінку та передає до Комітету міністрів Ради Європи, який надсилає її державній стороні, у цьому випадку Польщі, для можливих виправлень. Через 60 днів документ передають державі для висловлення коментарів, якщо вони є. Оцінку публікують на вебсайті Ради Європи, й у такий спосіб повний цикл моніторингу закривається.

П'ятий звіт стосується 2017-2021 року. У ньому вказано всі дотації на підтримку діяльності меншин. Остаточна версія звіту буде передана до міжвідомчих консультацій та представлена Спільній комісії уряду та нацменшин. Її співголова та представник української громади Григорій Купріянович на засіданні Сеймової комісії меншин у дискусії щодо реалізації конвенції з боку Польщі зазначив, що документ можна трактувати як дороговказ, котрий допомагає створити відповідні умови для діяльності меншин.

«На цьому етапі ми фактично посередині між періодами звітів. Однак я хотів би зазначити, що попередній звіт, який був поданий у 2023 році, висвітлює дуже важкий для меншин період», – сказав Григорій Купріянович. Він відмітив, що це був час, коли суспільна атмосфера навколо меншин почала змінюватися на гірше. З 2016 року, а особливо у 2017-2019 роках, зросли також формальні вимоги до організацій, які виконують завдання, пов'язані зі збереженням та розвитком меншинних громад. У цей період представники держави публічно висловили принцип взаємності щодо меншин. Про залежність у ставленні до своїх громадян українців від підходу України до польської меншини й польських справ говорив, наприклад, у 2018 році тодішній люблінський воєвода Пшемислав Чарнек.

Співголова Спільної комісії уряду та нацменшин заявив, що у 2021 році розпочалися дії, котрі 2022-го призвели до вже відкритої юридичної дискримінації німецької меншини.

«Я думаю, що варто це згадати, оскільки, читаючи сам звіт, важко у ньому знайти сліди цих проблем», – наголосив Григорій Купріянович. Він нагадав, що звіт охоплював час пандемії, складний для всіх, а особливо меншин. Проблема полягала, зокрема, в тому, що меншини не могли адаптувати свої дії до цих умов, бо їхнє культурне життя спирається на щорічні ґранти від Міністерства внутрішніх справ та адміністрації. Щоб змінити що-небудь у проєктах, їм треба було отримати згоду ґрантодавця. На думку Григорія Купріяновича, саме ці врегулювання повинні бути змінені в рамах виконання конвенції та підготовки нового звіту. Голова також нагадав, що у 2022 році, коли тривала робота над звітом, більшість членів спільної комісії меншин призупинили свою роботу на знак протесту проти дискримінації німецької громади. Це також вплинуло на якість роботи над звітом.

Своїми оцінками під час сеймової дискусії поділилася й Анна Хіпчинська, членкиня правління єврейського товариства «Чулент». Вона зазначила, що потрібним є залучення експертних організацій як у процес збору даних, так і до їхнього аналізу.

«У таких організаціях часто активні жінки та молодь, чиї погляди також слід враховувати», – підкреслила Анна Хіпчинська. Лідерка єврейської громади зауважила теж, що такий підхід матиме особливе значення для ефективнішого аналізу в ширшому контексті, щоб побудувати більш вдалу політику щодо меншин. Ці ідеї можна було б просувати навіть серед інших держав-членів Ради Європи. ●

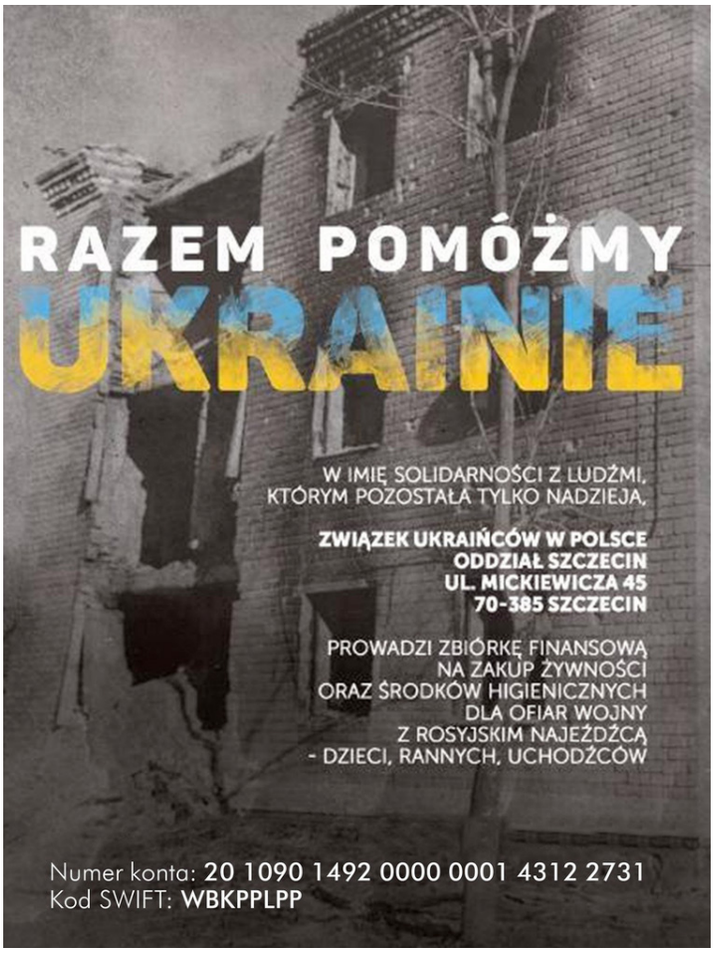

eprasa.pl a5e2d10b2b

Валенса в листі до Трампа: «Як допити Служби безпеки»

3 березня, через кілька днів після зустрічі президента США Дональда Трампа та України Володимира Зеленського у Вашингтоні, на своїй фейсбук-сторінці лідер «Солідарності», президент III Речі Посполитої Лех Валенса та інші опозиціонери часів Польської народної республіки (ПНР) написали до Дональда Трампа відкритий лист.

На самому початку вони висловили «жах і огиду» щодо того, як президент США поставився до Володимира Зеленського. Вимогу Дональда Трампа висловити повагу й вдячність за матеріальну допомогу, яку США надають Україні, що воює проти росії, вони вважають «образливою». Бо, на їхню думку, скоріше вдячність має бути скерована до героїчних українських воїнів, котрі «проливають свою кров на захист цінностей вільного світу».

«Це ті, хто понад 11 років гинуть на фронті в ім'я цих цінностей і незалежності своєї батьківщини, на яку напала путінська росія, – пишуть діячі першої „Солідарності" та Комітету захисту робітників (Komitetu Obrony Robotników), додаючи. – Ми не розуміємо, як лідер країни, котра є символом вільного світу, може цього не бачити».

Колишній лідер Польщі, який отримав Нобелівську премію за підтримку демократії, та його колеги порівнюють зустріч Трампа та Зеленського з «комуністичним допитом».

Автори листа пишуть: «Прокурори й судді, замовлені всемогутньою комуністичною політичною поліцією, також пояснювали нам, що вони тримають в руці всі карти, а ми жодної. Вони вимагали від нас припинити діяльність, мотивуючи це тим, що через нас страждають тисячі невинних людей. Вони позбавили нас волі й громадянських прав за те, що ми не погоджувалися на співпрацю з владою та не дякували їй. Ми шоковані тим, що ви подібним чином вчинили з президентом Володимиром Зеленським», – читаємо у заяві.

Опозиціонери часів ПНР також нагадують, що історія XX століття показує: кожного разу, коли Сполучені Штати хотіли зберегти дистанцію від «демократичних цінностей і своїх європейських союзників», вони в кінцевому підсумку створювали загрозу для самих себе. Діячі першої «Солідарності» додають, що військова та фінансова допомога не може бути еквівалентом крові, пролитої в ім'я незалежності та свободи України, Європи та всього вільного світу.

«Вдячність заслуговують ті, хто жертвує кров'ю і свободою. Для нас, людей „Солідарності", колишніх політв'язнів комуністичного режиму, який служив радянській росії, це очевидно», – додають вони.

Опозиційні діячі ПНР також закликають США виконати ті гарантії, які Штати та Велика Британія надали Україні за Будапештським меморандумом 1994 року. Він передбачає зобов'язання захищати недоторканність кордонів України в обмін на здачу нею ядерної зброї.

«Ці гарантії є безумовними: немає жодного слова про те, щоб таку допомогу розглядали як економічний обмін», – пишуть підписанти листа.

Окрім Леха Валенси, відкритий лист до Дональда Трампа підписали, зокрема Боґдан Борусевич, Збіґнєв Буяк, Владислав Фрасинюк, Стефан Несьоловський, Ґражина Станішевська, Адам Міхнік, Северин Блумштайн, Ярослав Курський, Анджей Северин.

Менш ніж за тиждень після публікації листа ним у соціальних мережах поділилося понад 34 тисячі людей. Його також цитували західні ЗМІ, як британське видання «The Guardian» чи американське «New York Times».

Фото з фейсбук-сторінки Леха Валенси

Акції протесту під дипломатичними установами США у Польщі

3 березня перед Посольством США у Варшаві відбулася акція протесту на знак солідарності з Україною у зв'язку з останніми подіями та реакцією президента США на ситуацію в країні (на фото).

«Ми хочемо сказати вголос те, що всім нам здавалося очевидним, але, як бачите, ми повинні це повторити: росія – терористична держава! путін – воєнний злочинець! Одинадцять років, відколи триває ця війна, ми приходили до цього посольства, щоб подякувати вам за підтримку. Сьогодні вперше з початку російської агресії нам довелося організувати тут не лише акцію подяки, а й протест», – говорила Наталія Панченко, лідерка громадської ініціативи «Євромайдан-Варшава», співорганізатора заходу. Як зазначила українка, тільки росія і путін несуть відповідальність за початок цієї війни.

«Ми також тут, щоб нагадати гарантам безпеки, які підписали меморандум у Будапешті в 1994 році й взяли на себе зобов'язання захищати Україну, що вони повинні виконувати ці обіцянки», – наголошувала представниця «Євромайдан-Варшава».

eprasa.pl a5e2d10b2b

Під час акції було видно транспаранти з гаслами «Будапешт 1994. Pacta sunt servanda», «росія – терористична держава», «Героям слава!», «Ми з Україною», а також зображення Володимира Зеленського.

За даними організаторів акції, в ній взяло участь понад пів тисячі осіб.

«Треба сказати чітко: дії адміністрації Дональда Трампа підривають американське лідерство у світі та руйнують довіру між союзниками», – сказав Боґуміл Кольмасяк з «Акції Демократія».

Під час протесту було зачитано лист лідерів «Солідарності» та колишніх політв'язнів (його зміст описано у попередній новині – прим. ред.).

Двома днями раніше, 1 березня, аналогічний мітинг на знак солідарності з Україною і її підтримку відбувся у Кракові під Консульством США.

Тут варто зазначити, що раніше в інтернеті з'явилася петиція «Зупинити демонстрації українських громадян у Польщі!!!». Як зазначають її автори («Громадяни Польської Республіки»), їхня мета – заборонити демонстрації громадян України під пам'ятником Адаму Міцкевичу в Кракові, а також інші подібні демонстрації в країні.

«Сьогоднішні події під час зустрічі президента США Дональда Трампа та президента України Володимира Зеленського є ще одним доказом того, що українська політика керується переважно фінансовими інтересами, а не реальною турботою про цінності та міжнародне співробітництво, – пишуть автори петиції. – Це свідчить про те, що ми повинні займатися своїми справами й не допускати використання публічного простору Польщі для просування інтересів України, тобто чужих для нас політичних цілей».

Автори петиції, яку було направлено до Канцелярії президента Польщі, вимагають запровадження заборони на організацію демонстрацій громадянами України «з метою відновлення миру та нейтральності публічного простору».

Фото надано ініціативою «Євромайдан-Варшава»

80-ті роковини бою на Монастирі

2 березня з ініціативи Спілки українців – «Пам'ять і спадщина» на горі Монастир біля села Верхрата (Любачівський повіт) відбулося відзначення 80-ї річниці битви, що там відбулася, та вшанування полеглих бійців українського підпілля.

Учасниками заходу, який почався молитвою на кладовищі у Верхраті, крім членів організації «Пам'ять і спадщина» та інших представників української громади з Польщі, була й делегація з Львівщини, зокрема депутати Львівської обласної ради Соломія Риботицька, Тетяна Письменна та Святослав Шеремета.

На горі Монастир, після молитви, покладання квітів і запалення лампадок, голова організації «Пам'ять і спадщина» Олександр Стець зачитав усі прізвища бійців, похованих у братській могилі.

Слово взяв теж голова комісії з питань культури, інформаційної політики та промоції у Львівській обласній раді Святослав Шеремета.

«Ми зібралися сьогодні у цьому пам'ятному місці згадати героїчний бій та вшанувати українських повстанців, які полягли у боротьбі з кремлівським НКВС, – звернувся він до присутніх і далі зазначив. – Як і 80 років тому, нині наші військові мужньо захищають Україну й усю Європу від російської навали. На жаль, багато з них віддають своє життя за рідну землю та волю усього цивілізованого світу».

Святослав Шеремета також сподівається, що на таблицю, встановлену на могилі, повернуть імена та прізвища похованих там українців.

Насамкінець делегації та члени української громади вирушили до Горайця, щоб вшанувати пам'ять близько 150 українських мешканців села, убитих у 1945 році.

Нагадаємо, що 2-3 березня 1945 року в лісах довкола села Верхрата був бій між воїнами УПА й внутрішніми військами НКВС. Тіла повстанців після бою були зібрані та поховані у братській могилі на горі Монастир. У 2000 році, відповідно до договору між урядами української та польської сторони, насипано курган та встановлено пам'ятник. Проте у 2015 році таблицю з іменами на цій могилі було пошкоджено, а в січні 2020 року невідомі зняли її та викинули до ями. У жовтні 2020-го, напередодні офіційного візиту президента Польщі Анджея Дуди до Києва, на могилі встановили нову таблицю з написом: «Братська могила українців, які загинули в битві з радянським НКВС у Монастирських лісах уночі з 2 на 3 березня 1945 року». Проте на ній немає імен та прізвищ загиблих українців. Попри заяви організацій як з України, так і Польщі встановити нову таблицю, ситуація не змінилася досі.

Цьогоріч панахиду на цвинтарях у Верхраті, Горайці та біля могили на Монастирі служив отець Христофор Блажеєвський, парох греко-католицької парафії у Любачеві.

Виставка фотографій у Битові про війну в Україні

21 лютого в замку Західнокашубського музею у Битові (Поморське воєводство) відбулося відкриття фотовиставки «Niedozobaczenia». Вона показує сучасну Україну під час війни. Автор світлин – український репортажний та документальний фотограф Владислав Мусієнко.

«Ці фотографії в ідеальному світі взагалі не мали б існувати. На жаль, реальність далека від ідеальності. Тому приходьте, дивіться, відчувайте, переживайте. Маємо пам'ятати, війна з нашим спільним ворогом триває. Слава Україні й хай живе Польща!» – чуємо у відеозапрошенні на виставку від автора світлин, яке розміщено на сайті музею.

Організатором «Niedozobaczenia» є представник української меншини з Битова Богдан Грицина. Він познайомився з київським фотографом через кореспондента Польської пресової агенції в Києві.

«Побачивши це, не можеш вийти з виставки без мокрих очей», – зокрема, такі слова можна було почути від представників української громади в Битові, які вже там побували.

Владислав Мусієнко співпрацював з міжнародними ЗМІ – Reuters, AP, AFP. Свої роботи представляв на виставках, публікував у книгах. Починаючи з початку повномасштабного вторгнення в Україну, він продовжує документувати воєнні злочини росії.

Виставка «Niedozobaczenia» у Битові триватиме до 5 травня. Адреса: Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie, ul. Zamkowa 2.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl a5e2d10b2b

Ольга ПОПОВИЧ

Напруження США-Україна: реакція польського політикуму

Останній день лютого в світовій історії назавжди запам'ятається скандалом, який мав місце в Овальному кабінеті у Вашингтоні. Під час розмови перед журналістами президента України Володимира Зеленського із президентом США Дональдом Трампом відбулася жорстка словесна перепалка. У розмову втрутився американський віцепрезидент Джей Ді Венс, що допровадило до ще більшої емоційності та напруженості. Дональд Трамп з командою висловив своє обурення і перервав візит Володимира Зеленського до США. Заплановане підписання так званої «угоди про копалини» між Україною та США відмінилось, і Зеленський через кілька годин залишив Вашингтон.

У соцмережах одразу почали з'являтись дописи, в яких політики різних країн висловлювали свою думку щодо того, що ж відбулось в Овальному кабінеті. Майже всі європейські лідери короткими твітами підтримали Україну та президента Зеленського, даючи зрозуміти, що негідно себе вели американські господарі Овального кабінету. Однак відкрито критикувати Трампа не наважились, розуміючи, яка велика залежність безпеки України та Європи від союзу з США. На цьому фоні неприховано раділи у росії. Розірвання союзу Америки з Україною посилює позиції рф та дає надії на реалізацію російського плану завершення війни. У Польщі реакції на те, що відбулося, теж не забарились. Але у них досить чітко прослідковувався партійний та ідеологічний поділ.

Політики та урядовці

Першим європейським лідером, який забрав голос після зриву переговорів між Україною та США, був прем'єр Польщі Дональд Туск. У короткому твіті на платформі X він написав: «Дорогий Зеленський, дорогі українські друзі – ви не самі». Того ж вечора на платформі X теж з'явився допис міністра закордонних справ Радослава Сікорського, в якому він висловив своє захоплення «хоробрими українськими воїнами, які захищають свободу від агресії, загарбництва та нігілізму». Також у дописі Сікорського було про те, що Польща і надалі підтримуватиме Україну. А от міністр оборони Польщі Косіняк-Камиш, лідер Селянської партії в урядовій коаліції, досить стримано висловив свою позицію. Він загально написав про союзників, додав, що емоції не сприяють співпраці та єдності, а ворог є «в іншому місці», натякаючи на користь від таких суперечок для кремля. Загалом коаліціанти урядових сил підтримали Україну, наголосивши на безапеляційній підтримці України Польщею.

Політики опозиційних «Права і справедливості» та «Конфедерації» спочатку не так швидко і не так жваво коментували вечір п'ятниці. Депутат від ПіС Януш Ковальський одним із перших у правому таборі оцінив зустріч. Написав про «арогацію» Зеленського, звинуватив саме українського президента у зриві співпраці із США. Варто нагадати, що саме Ковальський недавно говорив теж, що Польща має так само, як і США, «виставити високі рахунки за допомогу, яку надала Україні». Підтримав Ковальського і Патрик Які, колишній віцеміністр юстиції в уряді Моравецького. Які звинуватив Зеленського у некомпетентності та словесному нападі на президента та віцепрезидента США, захищав поведінку Трампа та Ді Венса. На думку Які, це не Зеленського спровокували американські господарі Білого дому, а український президент їх спровокував на емоційні висловлювання. Представники «Конфедерації» теж винили Зеленського у зриві відносин із Трампом, наголошували на «невдячності України і Зеленського» за ту допомогу, яку дістав офіційний Київ від союзників. Вже більш жвавіше голоси цих двох правих партій почали звучати наступного дня. Хоча риторика фактично не змінилась, але до неї ще додалася критика правлячої коаліції, а найбільше прем'єра Туска, який «нехтує польською безпекою», «хоче посварити Польщу зі своїм союзником США», пишучи такі «необдумані дописи» у соцмережах. Очевидно, що на увазі критики Туска мали дописи польського прем'єра з підтримкою Зеленського і звинуваченнями у сторону правих сил, які такої однозначної підтримки не висловили, чим підігравали російській пропаганді, на думку Туска. Загалом політики ПіС, а також «Конфедерації» досить критичні щодо політики та обороноздатності ЄС і остерігаються розриву на лінії ЄС-США. На їхню думку, Польща має зробити все можливе, щоб не втратити США як союзника. Якщо до цього дійде, то, на їхнє переконання, Польща має далі залишатись у союзі з Америкою. Найдалі у критиці політики Зеленського пішов колишній прем'єр від ПіС Матеуш Моравєцький, який заявив, що «Зеленський заатакував Польщу», можливо, тим самим натякаючи на виступ Зеленського на Генасамблеї ООН, де він звинуватив Польщу у підіграванні росії. А от лідер «Конфедерації» Кшиштоф Босак навіть здивував своєю позицією, якщо враховувати загалом антиукраїнську риторику «Конфедерації». Він, на відміну від деяких своїх однопартійців, не звинувачував лиш Зеленського у зриві розмов із Трампом. А навпаки – підкреслював, що у конфлікті можуть бути винні дві сторони, бо не мають довіри одне до одного. Також Босак написав у себе на платформі X, що США роблять помилку, зриваючи підтримку Україні і не граючи з Європою до «одних воріт», цим вони ставлять під загрозу в майбутньому їхній вплив в регіоні. А «угода про копалини» і так не має значення, бо не дає жодних гарантій Україні і потрібна Трампові лиш як пропаганда для американців. На думку Босака, сварка в Овальному кабінеті відбулася через сплеск емоцій в обох сторін розмови і через надто «роздуте его» обох лідерів. Але Босак теж не виключає, що Зеленському з Трампом ще можна домовлятися, лиш би на це була воля двох сторін діалогу.

Один з лідерів нових лівих сил Роберт Бєдронь, який сьогодні є євродепутатом, ще в п'ятницю ввечері написав першого твіта: «І як вам, симпатики Трампа? ПіС і Конфедерація – ви готові на продаж і нашої безпеки?» А вже в суботу розмістив на своїх сторінках у соцмедіа фотографію українського президента у футболці з написом «Я українець», підписавши її «Справжній лідер». Інші політики від нових лівих теж критикували Трампа за його політику, підтримували надання допомоги Україні і чітко говорили, що не треба забувати, хто є агресором, а хто жертвою, бо Трамп тепер розмиває ці визначення.

Незрозуміло чому, але останньо дуже часто українські теми коментує колишній прем'єр Лєшек Міллер. Незрозуміло, бо Міллер вже давно не має впливу на польській

eprasa.pl a5e2d10b2b

політичній сцені, не є експертом щодо України, натомість має чітко виражені симпатії до росії. Тему сварки Трампа з Зеленським він теж не оминув. У своїх коментарях Міллер дуже співзвучний з російською пропагандою і навіть повторює тези Трампа. Основні тези Міллера: мир можливий, якщо Зеленський перестане бути президентом; Трамп хоче миру, а Європа не хоче; українці не обороняють Європу; якщо б Міллер був прем'єром Польщі, то віддав би все, лише б зберегти союз Польщі та США, бо європейська безпека – це казка; Зеленський не готовий до миру; фактично звинуватив Зеленського у тому, що триває війна.

Кандидати у президенти

Серед першої п'ятірки у рейтингах польських кандидатів у президенти допис у соцмережах п'ятничного вечора зробив першим маршалок Сейму Шимон Головня. Він нагадав, що Україна протистоїть росії не «три дні чи місяці, а три роки». Цілком може бути, що це була алюзія Шимона Головні на те, що говорив Трамп під час суперечки з Зеленським. Він сказав, що без американської зброї для України ця війна б закінчилась за два тижні. Вже в суботу, виступаючи перед виборцями, Головня досить детально відповів на питання журналіста, як він сприйняв те, що відбулось напередодні ввечері у Вашингтоні. Тож перші реакції, які виникли у Шимона Головні, – це розуміння того, що цінності Трампа сильно йдуть у розріз з цінностями Польщі. Він пояснив це на прикладі тонучого, якому треба подати руку, а не кричати на нього, що він не поцілував руки чи недостатньо часто цілував. Далі лідер «Польщі 2050» подав другий приклад пояснення цих цінностей: не забирається у того, в кого бандити вкрали гроші, все, що у нього залишилось ще в кишенях. Якщо «злочинець не буде зупинений, то завтра він прийде до мене», – такою алегорією Головня натякнув на росію, яка загрожує Польщі (і не лише) у разі поразки України. Маршалок Сейму багато говорив про неприпустимість поведінки Трампа та Ді Венса у розмові з Зеленським. На його переконання, так, як вони говорили зверхньо із Зеленським, вони мали б розмовляти з путіним. Хоч президент Зеленський і буває вимогливим та «ароганським», але, як сказав Головня, на його місці він був би таким же. Бо президент країни, в якій щоденно гинуть діти та невинні люди, не міг би бути іншим. Головня ще багато говорив про необхідність зміцнювати безпеку Польщі та утримувати союз із США, поки це можливе. На завершення він заявив, що «Зеленський є героєм, а путін – злочинцем. В інтересі Польщі є вільна суверенна Україна, яку Польща буде підтримувати».

Рафал Тшасковський теж не мовчав у п'ятницю ввечері. Однак його твіт був надто загальний, щоб зрозуміти, хто ж, на його думку, був основним винуватцем суперечки в Овальному кабінеті. Тшасковський назвав Польщу вдалим переговорником, оскільки до неї з довірою підходять у США, Україні та Європі. Тому Польща має цю «здібність» використати на спільне благо. А емоції не потрібні, бо вони є поганим радником. Зараз «потребуємо відваги та розважливості». Під словом «ми», схоже, Рафал Тшасковський радше мав на увазі Польщу, хоча не виключено, що і всіх західних(?) союзників загалом. Тшасковський наступного дня волів не надто багато на цю тему говорити, задекларував незмінну підтримку Україні з боку Польщі та закликав до чіткого усвідомлення, що Україна жертва, а росія – агресор.

Фактичний кандидат від ПіС Кароль Навроцький лиш у суботу почав коментувати події в Білому домі. Та його коментарі абсолютно не відрізнялися від лінії партії, він висловлював підтримку Україні, але підкреслював важливість союзу США-Польща. Критикував Європу за слабку позицію та критикував своїх опонентів з правлячої коаліції, що вони поширюють антиамериканізм у Європі і цим загрожують безпеці Польщі.

Досить чітко і без жодних двозначностей у п'ятницю ввечері написала на платформі X кандидатка у президенти від нових лівих Маґда Бєят. Вона єдина серед всіх ключових кандидатів на посаду президента Польщі згадала в дописі Трампа, звинувативши його у тому, що він забуває, хто у цій війні є агресором, а хто жертвою. Підтримала Зеленського та Україну і наголосила на тому, що Європа має об'єднатись і стати сильнішою. Коментуючи події на телебаченні, вона була ще більш красномовною. Тих, хто вважає, що можна шукати примирення з путіним, Бєят окреслила як таких, що шкодять інтересам Польщі. Тут вона зробила закид у сторону політиків «Конфедерації» та ПіС. Також, коментуючи реакцію польського президента Анджея Дуди, розкритикувала його за те, що він тисне на Зеленського, аби останній порозумівся з Трампом. Ідейно Трамп абсолютно чужий лівим силам, а навіть більше – він їхній ідеологічний супротивник, що і підтвердила Маґда Бєят у своїх оцінках політики Трампа.

Єдиний, хто останнім, і то лиш у неділю ввечері, висловив свою думку щодо подій, був кандидат від «Конфедерації» Славомір Менцен. Та він радше розкритикував правлячу коаліцію та лідерів ЄС за дописи на підтримку України, додавши, що «твітами війну не виграють». Та коли у вівторок з'явився допис Володимира Зеленського, в якому він дипломатично закликав Трампа повернутись за стіл переговорів, то Менцен написав, що силою можна досягнути бажаного, і він не розуміє, чому Польща роками не тиснула так само на Зеленського, як це зробили США. На його думку, ремонт залізниці з Ряшева на Схід призвів би до того, що за «три дні Польща б отримала згоду на ексгумації».

Якщо підсумувати коментарі політиків з різних політичних сил Польщі, то вимальовується картина, якою є політика партій щодо подальшої підтримки України та оцінки надійності союзу із США. В більшості урядова коаліція (а саме «Громадянська платформа» та «Польща 2050») однозначно підтримує надання Україні подальшої допомоги, не висуваючи зараз їй жодних додаткових умов. Ці партії розуміють ненадійність США як союзника, але намагатимуться робити все, щоб утримати союз зі Штатами якнайдовше. Їхні партнери по коаліції з «Селянської партії» вже критичніше оцінюють поведінку українського президента та вважають, що у відносинах із США Зеленський має знайти іншу стратегію, ніж дотепер. Співзвучний із «Громадянською платформою» «Союз нових лівих»: однозначна підтримка та допомога Україні, критика політики адміністрації США і розуміння того, шо така політика загрожує союзові між США і Польщею та США і ЄС. ПіС та «Конфедерація» мають дуже подібні наративи: підтримка України має бути раціональною (Польща має допомагати Україні, але варто це робити з чітким сигналом, що Україна має дати щось узамін), а також в інтересі Польщі, щоб Україна не програла росії, але ще не призвести до антиамериканських настроїв у Європі, лиш США можуть захистити Польщу, тож на цьому варто базувати свою політику. Обнадійливим для України є те, що всі політичні сили у Польщі чітко заявляють, що росія є загрозою для Польщі, а тому Україну треба підтримувати надалі. ●

eprasa.pl a5e2d10b2b

ГРОМАДА

Степан МІГУС
Фото автора статті та Ярослава Сломи

Війна в Україні – відтінки

Якби до України, проїжджаючи довгі кілометри західними регіонами – Галичиною, Прикарпаттям, Гуцульщиною, прямував, як оце ми в останній декаді січня, той, хто зовсім не знає, що там уже 11-й рік триває війна (з них – три роки повномасштабна), міг би й не побачити, що московські війська безоглядно руйнують усю країну, від Криму до Луганщини, Донеччини, Слобожанщини, козацького краю Запоріжжя, золотоверхої столиці Київ, Волині, Галичини, Гуцульщини, Буковини, Бойківщини. Ця війна – на винищення українського народу, а потім і Європи. росія, хоча світ це бачить і мляво реагує, намагається знищити нашу другу Батьківщину, вбиваючи й дітей, і дорослих, руйнуючи на своєму шляху все: неоціненні архітектурні пам'ятки, лікарні, школи, дитячі садки, житлові будинки, села чи навіть авто, якими хтось відважився їхати. Чим ближче до фронту, тим небезпечніше. Україна наперекір жорстокості російської орди не здається. І більшість українців вірить, що переможе.

Їдемо до України двома бусами з причепами, завантаженими понад тритонною гуманітаркою з елцького Карітасу, фінських протестантських парафій, ольштинського Банку харчів. За кермом одного – депутат сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства, підприємець з Елка Боґуслав Вісоватий, другого – бізнесмен із Решеля Богдан Люховський, який раніше вже постачав до України благодійну допомогу. У машинах їдуть теж ініціатори й помислодавці не першої гуманітарної поїздки – заступник голови сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства, лікар Збишко Гомза та голова Комісії національних й етнічних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома. Поїздка була їхньою ініціативою. Збишко Гомза подбав про те, щоб безперебійно подолати кордони, скориставшись, зокрема, допомогою керівника Консульства України в Ґданську Олександра Плодистого. Цю поїздку активно підтримало керівництво сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства.

У Дземброні з отцем Тимотеєм Фешем

Ми на кордоні в пункті пропуску Долгобичів – Угринів. Черги фур і бусів. Поряд – ще й десятки легкових авто, а також розтягнута щонайменше на кілометр низка машин з причепами, на яких з Європи їдуть пошкоджені автомашини різних марок. Найбільше – легкових авто.

– Ні, не для фронту, для себе, – відповідає в один голос троє водіїв, коли питаю, для кого тягнуть ці машини.

Пізній вечір. На кордоні затримуємося не більше ніж пів години. По дорозі до Львова минаємо населений пункт Шептицький, ще донедавна «охрещений» більшовиками Червоноградом. Лише минулого року комусь спало на думку змінити принизливу назву цього прикордонного шахтарського міста. Місто – освітлене, ніби немає війни. Може, тільки дещо темніше. Вулиці містечок та сіл по дорозі – теж зі світлом. Наближаємося до Львова. Місто Лева всюди освітлене. На вулицях посеред ночі невеликий рух машин. Минаємо один єдиний поліційний патруль, який блокує протилежну смугу вулиці й перевіряє водіїв та авто. По всій Україні воєнний чи винятковий стан, теоретично вночі їздити без дозволу заборонено. Зупиняємося на ніч у готельчику на вулиці Галицькій, який заздалегідь забронював Збишко Гомза. Всюди ясно. Ніч минає спокійно, хоча російські війська часто люблять запускати ракети або безпілотники з підвішеними бомбами близько четвертої-п'ятої години, коли найкраще спиться. Вранці вже знаємо, чому Львів, містечка, також деякі села освітлені. Часто ззовні, чи в коридорі, на стоянці або подвір'ї можна побачити численні потужні, але часом і менші, генератори. Іноді струм подається з мереж електростанцій, які росіяни не розбомбили.

Ділимо гуманітарну допомогу. Тарас Лисак, директор престижної львівської медичної фірми (тут і далі не подаю назв і точних адрес та інших вказівок, які могли б використати ворожі війська – прим. авт.), бере медикаменти. З ним ми знайомі ще з часів, коли він був одним з керівників Львівського драматичного театру імені Марії Заньковецької. Ліки вдалося придбати завдяки фінським друзям із протестантських парафій Фінляндії, з якими працює єпархіальний секретар отець Тімо Розквіст. Також даємо продукти, що можна безпечно зберігати в складних умовах та швидко ними насититися. Кількома днями пізніше вони потраплять на фронт до новоствореної з галицьких хлопців-героїв бригади, яка бере участь у боях. Більшість вантажу з тритонного транспорту залишаємо на складі львівського бізнесмена Володимира Мороза, котрий організує подальше перевезення у прифронтову зону. Виявляється, що його допомогою користуємося не лише ми, але й Степан Мельник, який

eprasa.pl a5e2d10b2b

Похорон двох героїв-ровесників Михайлів

постачає гуманітарну допомогу з Карітасу Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ та інші.

У центрі Львова заходимо до Гарнізонного храму УГКЦ святих апостолів Петра і Павла, бачимо почесну варту й військовий оркестр. У церкві якраз проходить похоронна літургія. Священники й паства відспівують двох двадцятирічних українських героїв з однаковим іменем – Михайло. Ці молоденькі львів'яни загинули в один час. У церкві присутній і львівський мер Андрій Садовий.

– Він приходить на похорони воїнів дуже часто, – чую від людей. Після молитви військові виносять труни. Хлопці будуть поховані на Марсовому полі біля Личаківського цвинтаря. У храмі увагу привертають стенди із сотнями фотографій. Це ті, хто загинув, боронячи Україну та внаслідок обстрілів ракетами чи артилерією, після атак дронів. Там фотографії дорослих чоловіків і жінок, дівчат і хлопців, людей похилого віку. Ще більше сліз навертається на очі, коли бачиш десятки фото вбитих дітей…

Марсове поле: поруч польські і українські прапори

Кожному відомо, що московські варвари не зупиняються ні перед чим. Розстрілюють лікарні, як «Охматдит» у Києві та інших містах і селах, житлові багатосімейні будинки, сільські хати, школи, дитячі садочки, не говорячи вже про електричну і газову інфраструктуру. У таборах катують і вбивають полонених воїнів, ґвалтують жінок. Виснажені одинадцятирічною війною, зокрема трирічною повномасштабною, українці сподіваються на Європу, а особливо Америку. Тим часом 18 лютого ми почули від новообраного президента Трампа, що Україна не повинна була починати варварської війни з росією.

На Марсовому полі безмежна кількість могил українських героїв, які віддали своє молоде життя за волю Батьківщини й безпеку рідних. На кожній могилі майорять українські прапори. Але є серед них і польські, грузинські, білоруські чи чеченські. Це могили тих героїв, які приїхали зі своїх країн боронити незалежність України. Вони знали: якщо українська держава впаде перед московською ордою, то жорстокі російські загарбники підуть углиб Європи. Хотілося б, щоб і європейські політики це усвідомлювали. Скоро Марсове поле не прийме на вічний спочинок жодного героя. Воно заповнене могилами до неможливого. А життя за свою вітчизну, дітей та родину віддають наступні герої. Львів шукає нового гідного місця для своїх дочок і синів, вбитих російськими окупантами.

Прапори майорять на кожному цвинтарі, повз які проїжджаємо дорогою у Карпати, через Івано-Франківськ, у напрямку Верховини – найвище розташованого села. По дорозі спостерігаємо зі здивуванням заповнені кав'ярні, придорожні бари, ресторани. На стоянках – ряди позашляховиків і квадроциклів, про які так просять нас бойові військові частини. Чому вони тут, а не там, на фронті?

Під вечір звертаємо увагу, що понад Карпатами з'являється світло, щось подібне до зорі, але воно значно більше й світліше, рухається з правого боку вслід за нами. Ламаємо голову – що це? Врешті сходимося на думці, що це український безпілотник, який слідкує за тим, щоб втікачі-ухилянти від служби не тікали крізь карпатські нетрі до недалекої Румунії. Саме цей шлях вони часто обирають, платячи від кількох до кільканадцяти тисяч доларів з людини злочинним угрупуванням, що спеціалізуються на нелегальному перетині кордону. До того ж втікачі ризикують життям, часто безглуздо втрачаючи його в течіях гірських карпатських річок. Або їх позбавляють волі після того, як попадуться до рук українських прикордонників.

Прямуючи у високогірське село Дземброня натикаємося перед мостом на дорогу, а радше бездоріжжя, яким ледь просуваємося завантаженим авто на прикордонну заставу. Це по суті єдиний в цій околиці прохідний шлях у напрямку кордону з Румунією. Горами, поза цією «дорогою» не пройти. Вартові, перевіряючи наш транспорт і документи, кажуть, що втікачі знають про «караул» в цьому місці, тому вже сюди не потикаються, а шукають інших шляхів.

10-11.

eprasa.pl a5e2d10b2b

Продовження з 9 сторінки

Дземброня лежить у Верховинському районі Івано-Франківської області. Саме з цього села бере свій початок популярний маршрут, тропами якого можна вийти до гір Вухатий Камінь та Дземброня. З неї за гарної погоди можна милуватись краєвидами Чорногірського хребта та найвищою точкою українських Карпат – Говерлою. Село розтягнуте вздовж дороги на довжину кільканадцять кілометрів. Ми прямуємо до монастиря Преображення Господнього отців василіан, який з'явився тут у 2000 році. Тоді ще це було старе гуцульське село, перейменоване більшовиками у Берестечко. Лише у 2001 році йому повернуту стару назву. У Дземброні проживає приблизно 200 осіб.

Існує декілька легенд, які пояснюють походження назви села. В одній з них, найвірогіднішій, ідеться про часи XVII століття. У польського пана, що проходив зі своїм ескортом у цих землях, пропала дочка Броніслава. Батько страшенно перелякався і відправив своїх воїнів на її пошуки. У той день тишу й спокій гірських масивів прорізали крики слуг, котрі кликали у весь голос «Ґдзє Броня?» з надією, що панночка відгукнеться. З цього часу за цим селом і закріпилась назва Дземброня. Про те, чи Броню знайшли, нічого не відомо.

Монастирем отців василіан від самого початку, понад чверть століття, завідує отець Тимотей Феш, раніше – парох Кентшина й Асун на Вармії та Мазурах. У монастирі мешкає лише три монахи. Отець Тимотей каже, що могло бути й більше, бо є серед василіан охочі молитися та працювати в гірській тиші, на відлюдді. Монахи разом з місцевими жителями займаються дуже благородною справою – лікуванням від алкогольної залежності. Завдяки спонсорам вдалося поставити декілька модульних будинків для таких пацієнтів. З війною кількість тих, хто потребує допомоги, зокрема психологів, зросла. Сюди потрапляють теж воїни, які зазнали психічних травм війни. Наша допомога призначена й для них, а також фронту, оскільки чимало дзембронян воює та потребує підтримки, як, зрештою, і місцеві, котрі втратили на війні батька, сина, дочку чи матір. Довезти допомогу до монастиря бусом неможливо. Шлях можна подолати пішки або всюдиходами-позашляховиками. Ночуємо в монастирі. З вікон видно неповторну красу Карпат і недалеку Говерлу. Вранці від'їжджаємо з гостинної Дземброні. Отець Тимотей теж їде до Львова відвідати в лікарнях поранених односельців та рідню.

Розвантаження у Львові

Дорогою повертаємо ще до гірськолижного курорту в Буковелі, що набув світової популярності. Вражає велелюдність, немовби війни й немає. Єдине, що дивує, – порожнеча на гірськолижних підйомниках. Люди бояться зависнути безборонними в повітрі у випадку російських атак. Зупиняємося на ніч у Коломиї на запрошення двох Дмитрів – Чиборака, директора Коломийського обласного музично-драматичного театру імені Івана Озаркевича, добре відомого в Ольштині, та Неміша, колишнього голови Коломийського району, ініціатора низки самоврядних українсько-польських проєктів. Увечері дивимося виставу «Земля» за однойменною повістю Ольги Кобилянської. Коломияни й гості міста, попри війну, не оминають театр. Директор Дмитро Чиборак сповідує думку англійського політика Вінстона Черчилля, що навіть у складних ситуаціях потрібно дбати про культуру.

«Бо за що ж нам воювати, як не за нашу культуру?» – сказав Черчилль, коли хтось із його оточення запропонував обмежити фінансування культури й освіти в умовах II Світової війни. Ранок у Коломиї зустрічає нас тривогою. Московська орда звикла атакувати десь о 4-5 ранку. На щастя, тривогу швидко відкликають і не доводиться йти до сховища. Ракети, чи швидше безпілотники, полетіли в напрямку Івано-Франківська і Тернополя. Бажання спати зникло. Не залишається нічого іншого, як рушити далі в дорогу.

Воїн Роман Рокита, який відвоював понад два роки після вторгнення російських військ у 2014 році в Крим та на Донеччину й Луганщину, активно допомагає фронту. Відвідуючи його батька Івана в Сокільниках, біля Львова, зустрічаємо і Романа. Він саме повернувся з Донеччини. Розповідає про труднощі й небезпеку. Їдучи прифронтовими, найчастіше понищеними дорогами, треба пам'ятати, щоб на лічильнику було не менше 150 км на годину. Бо російські дрони чи ракети полюють на машини. Для них неважливо – чи це цивільні транспортні засоби, чи військові, чи карети швидкої допомоги, чи пасажирські автобуси. Стріляють по всьому, у що можуть влучити. Немає місяця, щоб Роман не був на фронті принаймні два рази. У себе ж на роботі, в Сокільницькій сільській раді, він управляє територіальною самообороною. Попри все це, знаходить ще час, щоб податися за гуманітарною допомогою до Ольштина або на захід і південь Польщі. Обидва з батьком підтримують постійний контакт з братом та сином Остапом, який як офіцер ЗСУ закінчує в Карпатах вишкіл воїнів, після якого за кілька днів потрапить на фронт.

Перед нами з Богданом Люховським кільканадцять годин дороги додому, на Вармію та Мазури. А отже, чимало часу на оцінку чи роздуми над тим, що довелося побачити, почути, кого зустріти. Попри черги, кордон Рава-Руська – Гребенне долаємо за пів години. Ні українські, ні польські прикордонники та митники не чинять жодних перешкод, хоч проїжджаємо поза чергою. Напис на бусі «Допомога Україні» діє.

eprasa.pl a5e2d10b2b

Перше, що лізе в голову: «Війна як війна, вона всюди однакова». А за хвилину: «Таки не однакова». І справді – такого геройства, щоб стримувати незліченні орди московських загарбників ще не виявляв ніхто. У пекло або вічне каліцтво подалося понад мільйон росіян. А світовий, розшукуваний уже два роки, найбільший злочинець путін жене туди все нових і нових кандидатів. Ще й виблагав дванадцятитисячну допомогу в подібного собі північнокорейського вбивці-диктатора. Половина цих «вояк» уже гризе землю, та ще й у межах росії – в Курській області, яку захопила українська армія. Українські герої – і дівчата, і хлопці, котрі воюють на фронті, показують світу, як треба стояти за свою матір, батька, дітей, предків, за землю, свій народ, за рідну Україну. Але і за цивілізовану Європу, за світ. Вони борються не три роки, а одинадцять. путін, та і не один європеєць, думав, що Київ, а за ним і вся Україна, впаде за три дні. Від повномасштабної війни минуло три роки, а українські герої воюють, захищаючи не лише себе, але також європейців.

Україна платить страшну ціну за цей опір. Це видно по всій країні, і не лише на кладовищах, теж у лікарнях, реабілітаційних центрах, постійно обстрілюваних домах, школах, садках. Ворог намірився зруйнувати Україну, викреслити її з мапи світу. Тому викрав щонайменше 20 тисяч українських дітей, понад 600 вбив, а приблизно 2000 скалічив на все життя. Ще тисячі українських дівчат та хлопців переживають страшні катування у неволі. Московські нелюди, як у середньовіччі або ще в допотопні часи, відрізають неозброєним полоненим і цивільним голови, ще й тим хваляться. Майже 50 тисяч людей пропало безвісти. До семи мільйонів українців, здебільшого жінок, дітей та людей похилого віку чи хворих, стало воєнними біженцями.

Ще більш прикро, і саме війна це показує, коли доводиться чути про сотні корупціонерів, які наживаються на горі, колаборантів і зрадників, що вбивають таких людей, як Ірина Фаріон, атакують воїнів у відпустках, а також військових, що зазнали травм, підпалюють їм хати або авто. І це часто молоді люди, іноді навіть неповнолітні, які чинять злочини за каїнові долари, отримані від російських ФСБ-шників. А ще є ухилянти, котрі готові заплатити й по кільканадцять тисяч доларів, щоб лише не йти на фронт. Від деяких з них, що опинилися поза межами краю, доводиться іноді почути: «Ето нє моя вайна». Напевно, саме ухилянти назвали військових, які зобов'язані шукати нових воїнів для фронту, «людоловами». І про ждунів не варто забувати. Це ті, хто чекає, чия візьме – того й підтримають. Їм байдужа Україна як незалежна цивілізована держава, українська мова: «Что ето за разница, на каком язикє разгаваривать…» Ця війна все-таки різниться від всіх попередніх. До бою ще 2014 року, коли армії як такої не було, стали українські добровольці й тоді не дали московській орді охопити усієї України «рускім міром». Від побаченого й почутого жевріє десь в глибині оптимістичне переконання, що українці не піддадуться і будуть боротися до останнього. Бо хто хоче стати рабом нелюдів XXI століття? Саме про це повинні значно рішучіше подумати і європейці, й американці. Українці вже 11 років проливають кров також за них. ●

Учасники поїздки, львівські благодійники і священники у гарнізонному храмі

На прикордонній заставі в Карпатах

eprasa.pl a5e2d10b2b

ПОДІЇ

Степан МІГУС
Фото автора статті

Міста Ольштин і Рівне стали партнерами

Починаючи від другої половини лютого поточного року Ольштин, столиця Вармії та Мазур, і Рівне, центральне місто Рівненщини, стали партнерами. Договір про партнерство базується на співпраці в багатьох площинах. Ініціатором ще в третьому кварталі минулого року виступила українська сторона, яка в листі-пропозиції висловила готовність налагодити офіційну співпрацю. Документ було підписано 17 лютого під час візиту делегації рівненської міської влади до Ольштина.

Постійні офіційні міжрегіональні партнерські зв'язки між Рівненською областю та Вармією і Мазурами існують від початку цього століття. Однак перші спроби налагодити партнерські відносини між цими регіонами розпочалися ще в середині 90-х років минулого століття, а отже, майже три десятиліття тому. Саме тоді з ініціативи Ольштинського відділу ОУП вперше з'явилися розмови про співпрацю. Проводила їх у Рівному делегація під головуванням тодішнього ольштинського воєводи Януша Лоренца.

Контакти пожвавилися на зламі попереднього і теперішнього століть, коли в Польщі було утворено демократичну самоврядну систему. Сеймик Вармінсько-Мазурського воєводства очолював тоді нині покійний Мирон Сич. Сама ж столиця Вармії та Мазур налагодила чверть століття тому співробітництво з сусідом Рівного – Луцьком, центром Волинської області. До речі, теперішній мер Ольштина Роберт Шевчик, попри розпочату співпрацю з Рівним, декларує надалі підтримувати зв'язки з Луцьком, які дещо занедбав його попередник у мерському кріслі. Звичайно, подальша взаємодія залежить і від самого Луцька…

У 2023 році голова Рівненської райради Василь Тимощук та ольштинський староста Анджей Абако підписали договір між Рівненським районом та Ольштинським повітом. Минулого року співпрацю розпочали дві самоврядні територіальні структури Ольштинського повіту – місто Біскупець з українською Олександрією та Добре Місто з Костополем, які вже мали тривалі, понад двадцятирічні зв'язки. До підписання партнерських договорів наступними готуються громади Рівненської області та підольштинські самоврядні ґміни Барчево, Ставіґуда, Пурда і, можливо, інші.

Українська делегація у складі голови Рівненської міської ради та виконувача обов'язків міського голови Віктора Шакирзяна, начальниці відділу міжнародних зв'язків РОДА Олени Петрів та начальника Департаменту інфраструктури та благоустрою Рівненської міськради Руслана Гудими ще до підписання договору з містом Ольштин відвідала, серед іншого, ольштинські медичні установи, які спеціалізуються на проведенні реабілітації осіб, що отримали поранення під час теперішньої війни, початої ще 11 років тому росією проти України. Для українського міста цей досвід важливий, бо саме у Рівному мають збудувати найбільшу в країні реабілітаційну лікарню для фронтовиків.

– Підписання договору дозволить нам також розвиватися в кількох інших напрямах, як освіта, наука й культура, туризм і спорт, але теж і бізнес, – наголосив перед підписанням документа голова Рівненської міської ради та виконувач обов'язків міського голови Віктор Шакирзян. – Для нас насамперед дуже важливо реабілітувати воїнів, які де-факто захищають Європу, а не лише Україну.

– Міста-партнери завжди є вказівниками одне для одного, вони діляться досвідом, радять одне одному, як діяти в конкретних сферах на їхньому боці кордону, – сказав мер Ольштина Роберт Шевчик. – Крім цього, у нашому місті й регіоні живе чи не найбільша кількість українців у Польщі, які потрапили сюди 1947 року. У нас ще й тепер тисячі воєнних втікачів з України. Вони, я переконаний, будуть раді зв'язкам з рідною Україною.

Рівне – одне з найбільших міст Західної України, має приблизно 250 тисяч мешканців і є важливим транспортним вузлом. Воно лежить на головних автомобільних магістралях, що з'єднують Київ із Західною Європою, та розташоване приблизно за 200 км від кордону з Польщею. Рівне вже налагодило партнерства з іншими містами Польщі, а також Словаччини, Болгарії та Німеччини. Зміцнення відносин між Ольштином і Рівним створить нові можливості розвитку на різних рівнях. Співпраця охоплюватиме, серед іншого, обмін досвідом місцевого самоврядування, спільні культурні, спортивні та туристичні ініціативи. Важливим аспектом буде також поширення ідеї взаємної толерантності й зміцнення солідарності між польською та українською громадами як у Рівному, так і в Ольштині – переконаний голова Рівненської райради Василь Тимощук. ●

eprasa.pl a5e2d10b2b

ГРОМАДА

Орест ЛОПАТА
Фото надав герой статті

«Молодь має бути присутньою та активною в українській громаді»

До травневого З'їзду Об'єднання українців у Польщі залишилось вже мало часу. Водночас у гуртках та відділах ОУП триває звітно-виборча кампанія.

Василь Шляхтич

У цьому контексті варто згадати про останнє засідання Головної ради Об'єднання. Тоді, 19-20 жовтня 2024 року, у Варшаві під час зустрічі членів ГР йшлося про так зване кадрове питання, тобто про передачу управління організацією молодому поколінню. Слідкуючи за повідомленнями, розміщеними на сторінках тижневика, помітно, що такий процес уже почався. Управами керуватимуть молоді люди в Ольштині, Щеціні, а також Зеленій Горі, де Любуський відділ ОУП очолив Іреней Яворницький. Щоб передати йому естафету громадської роботи, член управи Любуського відділу Василь Шляхтич ділиться з ним та читачами «Нашого слова» своїм життєвим та громадським досвідом.

Любуський відділ і його плани

– Сьогодні маємо гуртки ОУП у таких місцевостях: Шпротава, Ґожів-Великопольський та Свебодзін. Найактивнішими є Шпротава та Свебодзін. Це тому, що вони активно співпрацюють із місцевими греко-католицькими парафіями. Парохи там дуже прихильно, більше ніж будь-де, ставляться до громадської роботи ОУП. В цьому році ми будемо продовжувати наші традиційні заходи – Дні української культури, День вишиванки, також Шевченківські дні. Для проведення цих подій нам не треба якихось великих коштів. Я ж особисто буду в міру своїх можливостей писати до «Нашого слова».

Висновки звітно-виборчої конференції

– Під час зборів ми говорили про багато справ. Найбільше уваги учасників привернули поточні проблеми. Також розважали питання, що робити у нашому регіоні в майбутньому. Велике занепокоєння викликає в нашій громаді війна в Україні. У Любуському регіоні мешкає багато мігрантів з України. Окремі з них активно долучаються до громадської роботи. Однак із жалем треба зауважити, що більшість до цієї справи – байдужі. Ми весь час шукаємо причини цього. Раз у тиждень зустрічаємось у нашій домівці в Зеленій Горі, говоримо про актуальні проблеми, і про прибулих громадян України також. Шукаємо шляхів до діалогу та співпраці з ними.

Про З'їзд ОУП

– Ми доручили своїм делегатам передати ухвалу, про те, щоб Об'єднання пожвавило, зокрема в нашому регіоні, культурну активність. Ідеться про людей похилого віку, яких було піддано депортації в рамах акції «Вісла». Вони мало читають «Наше слово». Тут причиною може бути їхній похилий вік. Ми хочемо, аби в тижневику друкували більше статей про регіональні культурні події та історичні теми. Згадуємо, як за УСКТ «Наше слово» мало додаток «Наша культура». Сьогодні в нашій громаді – багато молоді. Але вона не має достатньої сили, щоб бути присутньою та активною в українській громаді. Цю проблему, на мою думку, також має вирішити З'їзд.

Про «Наше слово»

– Ще 10-20 років у Зеленій Горі передплачували кілька десятків номерів тижневика, зараз ця кількість зменшилася. Ми передаємо газету передплатникам біля церкви. Сьогодні діти та онуки депортованих у рамах акції «Вісла», на жаль, не спілкуються рідною мовою. Парадоксально, що за часів Польської Народної Республіки примусове навчання в школі російської мови дозволяло молоді хоча б ознайомитись із кириличним алфавітом. Діти з України також не цікавляться українськими виданнями. Знаю, що в нашому регіоні понад 10 тисяч українських мігрантів. Деякі з них приходять до церкви. Однак спостерігаю, що вони в більшості хочуть асимілюватися до польського середовища, приймають польське громадянство. Цю проблему нам теж треба буде розглянути на З'їзді ОУП. ●

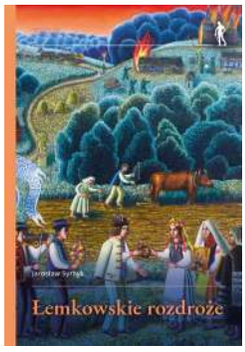

Рекомендуємо придбати книгу професора історії та працівника Інституту етнології та культурної антропології Вроцлавського університету Ярослава Сирника – «Лемківські перехрестя».
У своїй книзі професор взявся за кілька ключових дослідницьких завдань, як-от аналіз впливу подій 40-х років минулого століття на настрої лемків, їхню участь у різних формуваннях і подальшу міфологізацію цих подій.
Історик також розглядає, як цей досвід зараз використовують для створення образу, серед іншого, ідентичності нащадків переселенців з Лемківщини.
Ви можете замовити її у видавництві:
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Pl. Uniwersytecki 15, 50-137 Wrocław
Та інтернет-книгарні: **тел. 71 375 2809, 518 355 632**

eprasa.pl a5e2d10b2b

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Від кріпаків до магнатів

7 березня виповнюється 190 років із дня народження Василя Симиренка – найбільш відомого із Симиренків своїми винаходами та благодійністю. І хоча свого часу він, як і його сім'я, був відомим та шанованим на всю Україну, в наші дні пам'ять про нього лише починає відновлюватися.

Від кріпаків до цукрових магнатів

Засновником роду Симиренків вважається козак Степан Симиренко, який після зруйнування Січі у 1775 році відмовився присягати Катерині II, за що був позбавлений вольностей і потрапив у кріпацтво до графа Потоцького. Син Степана, Федір Симиренко (1785–1867), народився у кріпацтві в селі Мліїв. Будучи умілим майстром-млинарем і маючи підприємницьку жилку, Федір наважився на позичені гроші зайнятися будівництвом водяних млинів і виробництвом борошна. Разом із синами свого тестя Михайла Яхненка він заснував фірму «Брати Яхненки і Симиренко», яка спочатку займалася торгівлею борошном, зерном і шкірою. Справи в торгівлі йшли так добре, що незабаром Федір зумів викупити себе та свою родину з неволі за величезну на той час суму – 25 тисяч карбованців. У період між 1815 і 1820 роками «Брати Яхненки і Симиренко» орендували, а згодом побудували власні млини на річці Вільшанці. Їхня фірма стала однією з найбільших на Черкащині, а її засновники – знаними та багатими купцями.

Проте справжній прорив стався, коли в 1834 році Симиренки збудували перший в Російській імперії цукровий завод у селі Ташлик, що на Черкащині. Ініціатором відкриття нового виробництва став син Федора Платон. Отримавши освіту інженера у Франції, яка на той час була центром цукрового виробництва, Платон повернувся з чітким розумінням як організувати цукроваріння в Україні. Цукроварня Симиренків була однією з перших у Європі, де використовували паровий двигун, креслення якого Платон привіз із Франції. Це був справжній технологічний прорив!

За кілька років Симиренки відкривають ще одну цукроварню у селі Мліїв на Черкащині і будують ціле містечко для своїх працівників з лікарнею і школами, в яке проводять газове освітлення, що на той час було чимось неймовірним, адже таке освітлення мали тільки Петербург і Москва. Більше того, в 1846 році Платон зводить машинобудівний завод, щоб виробляти обладнання для цукроварень. Це дозволило усунути залежність від імпортних машин, тобто забезпечити повний цикл власного виробництва.

Симиренки не просто були цукроварами, вони створили цілу незалежну індустрію. Їхні заводи працювали на експорт, а продукція була відома далеко за межами Російської імперії. У 1850-х роках фірма «Брати Яхненки і Симиренко» відкрила свої торгові представництва в Києві, Одесі, Москві, Варшаві та навіть у Парижі.

Підприємливі Симиренки також стали першопрохідцями у впровадженні парових технологій в Україні. Вони першими налагодили будівництво парових кораблів на своєму машинобудівному заводі, що в рази підвищило ефективність річкової торгівлі Дніпром. До цього часу в Україні пароплави виготовлялися лише у Миколаєві для царського флоту. Симиренки ж стали першими, хто у 1851 році спустив на воду цивільні пароплави для комерційних перевезень. Цим вони пришвидшили торгівлю з різними містами України, знизили вартість перевезень і залежність від торгових шляхів, які проходили через Росію. А згодом Симиренки організували регулярні пасажирські рейси Дніпром. Що цікаво, перший свій пароплав вони назвали «Українець», а другий – «Ярослав Мудрий».

Василь Симиренко

Дружина Анастасія Яхненко народила Федору аж 22 дітей, проте вижили з них тільки восьмеро. Продовжувачем родинної справи став середній син Василь (на фото), який народився 1835 року в селі Млієві. Юнак здобув чудову освіту: навчався в Петербурзькому технологічному інституті, потім вступив до Паризького політехнічного інституту. Поки він студіював у Франції, його старший брат, Платон Симиренко, який вже мав європейський диплом технолога цукроваріння Паризької політехніки, працював технічним керівником батьківської фірми, впроваджуючи новітні технології у виробництво цукру.

В 1861 році Василь здобуває диплом інженера-технолога і повертається додому, щоб долучитися до сімейної справи. Після смерті Платона у 1863 році та Федора у 1867 році, він перебрав на себе керівництво родинною фірмою. Проте смерть батька й брата, які вміли ефективно керувати виробництвом, а з ними й економічна криза 1860-х років, не дають змоги Василю здолати фінансову кризу, яка спіткала родинну фірму. Ситуація ускладнювалася й непорозуміннями між спадкоємцями. Тому, витративши 10 років на безуспішну боротьбу за існування на той час вже збиткового виробництва, 1873 року Василь відмовився від своєї частини спадку, і 1880 року фірма «Брати Яхненки і Симиренко» припинила своє існування.

Але Василь не був би сином свого батька, якщо б не започаткував власний бізнес. 1880 року він купує занедбану цукроварню в селі Сидорівка Канівського повіту Київської губернії, бере у позику гроші й починає її відновлювати. Щоб зробити виробництво рентабельним, завзятий інженер удосконалює стару та розробляє нову техніку, конструюючи власний випаровувальний апарат, який вдвічі зменшує витрати палива на переробку сировини, а у своїй хімічній лабораторії винаходить нові способи виварювання цукру. Завдяки таким інженерним оновленням Василь досягає успіху, і ще вчорашній завод-банкрут починає давати прибутки. Результати своїх розробок Симиренко описує у працях, які публікує у науково-технічних журналах за кордоном.

Допомагала Василю в діяльності на цукроварні дружина Софія Іванівна Альбрандт – донька французького аристократа, який емігрував до України. Вони кохали одне одного, але Софія не отримала згоди на шлюб у свого батька, тож побралися молодята таємно, чим так розлютили старого Альбрандта, що той сім років з ними не розмовляв. Василь і Софія були винятковою парою з незвичними на той час європейським мисленням, освітою і поведінкою.

eprasa.pl a5e2d10b2b

Вони все робили спільно. Софія охоче долучилася до створення рецептури мармеладу та першої вітчизняної пастили, яка отримує назву «Українська» і успішно експортується за кордон. Багату вітамінами пастилу навіть прописували хворим у місцевій лікарні, щоб ті швидше одужували.

Подружня пара Симиренків любила читати і мала багату бібліотеку україномовних книг, виписувала безліч газет і журналів, технічну і художню літературу. Всі, хто знав Василя Федоровича, відзначали його високу культуру, скромність, інтелігентність і доброзичливість. Побачивши його вперше, неможливо було навіть подумати, що він мільйонер. Василь тримався дуже просто, ніколи не підвищував голос на підлеглих. Вдень працював на виробництві, а ночі проводив за письмовим столом.

Розвиваючи цукрову промисловість, підприємець опікувався не тільки своїми статками, але й забезпечував належні умови для своїх працівників і місцевих селян: талановитих дітей відправляв на навчання, оплачував лікування у лікарні, відкрив ремісничу і сільськогосподарську школи, де викладали українською мовою.

Василь Федорович дуже любив український театр і тому створив на своєму заводі аматорський театр, який згодом став одним з кращих в Україні: до його трупи входили Михайло Старицький, Марія Заньковецька та інші відомі зірки сучасності.

Яблуко, яке пережило епохи

Не маючи із Софією власних дітей, Василь взяв на виховання дітей свого старшого брата Платона. Одного з них звали Левко. Своїм призванням він обрав помологію – науку про сорти плодових і ягідних рослин, присвятивши життя розвитку українського садівництва. В 1887 році в рідному Млієві він заклав дендрарій і найбільший у Російській імперії помологічний розсадник, де проводив селекційні експерименти, зібравши найбагатшу в Європі колекцію, що налічувала 900 сортів яблунь, понад 800 сортів груш, 350 сортів вишень з черешнями та ще багато інших плодових дерев і ягід. Його праці й досі вважаються класичними у своїй сфері, а у Млієві функціонує Інститут помології ім. Л. П. Симиренка. Тож навіть якщо ви ніколи не чули про родину Симиренків, ви точно куштували яблуко зимового сорту «Ренет Симиренка», що в 1880 році вивів Левко і яке зараз вирощується в багатьох країнах.

Меценатство

Федір Симиренко, будучи колись сам кріпаком, не цурався свого походження й допомагав бідним українцям – викупляв їх з кріпацтва, давав роботу на своїх підприємствах, будував і утримував навчальні заклади, лікарні та притулки, виділяв кошти на харчування селян. Старший син Федора Платон також успадкував щедрість свого батька – він опікувався будівництвом українських шкіл та церков, активно підтримував українську літературу. Якби не Платон Симиренко, то ми б, можливо, ніколи не дізналися про талант Шевченка, адже жодне видавництво не наважувалося друкувати його твори, а сам поет був на межі відчаю, бо не мав на це коштів. Дізнавшись про це, Платон профінансував видавництво та розповсюдження «Кобзаря». Насправді всі примірники «Кобзаря» за часів життя Шевченка виходили коштом родини Симиренків.

Але одним із найвидатніших меценатів України кінця XIX – початку XX століття став саме Василь Симиренко. Він постановив сам для себе, що десяту частину своїх прибутків має віддавати на підтримку українських письменників, художників, музикантів, і казав про це так: «Вони тямляться на громадських справах, хай їх і роблять, а я тямлю заробляти гроші, то й мушу заробляти їх для України». При цьому він не афішував свою допомогу, а надавав її анонімно. Принципово не фінансував політичні заходи.

Так, завдяки фінансовій допомозі підприємця видавалися «Кобзарі» Шевченка, твори Івана Франка, Лесі Українки, Павла Чубинського, Михайла Драгоманова, Михайла Коцюбинського та інших. Симиренко підтримував «Наукове товариство імені Тараса Шевченка», жертвуючи значні кошти на розвиток української науки та освіти. Цікаво, що коли Шевченко повернувся із заслання, саме Симиренко дав йому гроші, щоб він міг жити і творити, не думаючи про хліб насущний. І це не був просто благодійний жест – Василь вірив, що культура є фундаментом нації.

В ті часи українська культура та мова знаходились під утисками російських імперських указів, тому більшість українських книг та періодичних видань (наприклад, «Київська старовина», «Громадська думка», «Рада», видавництво «Вік») мали змогу друкуватися тільки завдяки фінансовому сприянню Василя Федоровича. Завдяки коштам підприємця сталася чи не найважливіша подія в історії вітчизняної лінгвістики – вийшов словник української мови Бориса Грінченка. Також меценат фінансував хор Миколи Лисенка і його зарубіжні гастролі.

Серед іншого Симиренко переймався тим, що у Європі нічого не знають про Україну, тому підтримував іноземні видання, які поширювали інформацію про його рідний край. Активно допомагав просвітницьким установам Києва та студентам Київської семінарії. Розробив проєкт для створення політехнічного напряму навчання в Україні та виділив кошти на стипендії студентам-інженерам, фінансував навчання студентів на історико-філологічному факультеті.

За таку щедру благодійність Василя Симиренка називали «Великим Хорсом» – на честь давньослов'янського божества світла, яке приносить добробут і дає життя новому. Саме такою була допомога цукрового магната – вона давала життя українській культурі та науці.

Не стало Василя Федоровича 1 грудня 1915 року. У заповіті все нажите майно вартістю 10 млн рублів Симиренко доручав дружині передати на розвиток української літератури, мистецтва та науки, маєток у Сидорівці – на заснування садівничої школи, особняк у Києві – Українському науковому товариству, ще частину коштів – на відкриття Народного університету у Києві з викладанням українською мовою. Коштом же самої Софії була куплена друкарня в Києві, щоб друкувати українську газету «Нова рада».

Знищення родини Симиренків

Імперська Росія всіляко намагалася обмежити підприємницьку діяльність Симиренків, створюючи бюрократичні перепони. А після Жовтневої революції 1917 року естафету перейняла радянська влада, яка почала переслідувати Симиренків, бо вони були символом «буржуазії». Багатьох з них заарештували, репресували, а їхні підприємства націоналізували. Під час сталінських чисток ті Симиренки, які залишилися в Україні, знову зазнали жорстоких репресій. Хтось загинув, а хтось був змушений емігрувати за кордон.

Червона влада намагалася стерти історичні згадки про українців-мільйонерів Симиренків, але їхній внесок у промисловість, науку та культуру України приховати було неможливо. Сьогодні історія цієї родини – це не тільки про шлях сильних духом українців від кріпацтва до багатства, а й приклад того, як одночасно можуть розвиватися матеріальне і духовне, підприємливість і патріотизм. ●

eprasa.pl a5e2d10b2b

Павло ЛОЗА
Фото з сайту Об'єднання лемків та gora-jawor.pl

Проблемна справа оглядової вежі на горі Явір

Надлісництво Лосє у Ґорлицькому повіті хоче побудувати оглядову вежу на святій горі Явір, яка стала місцем паломництва греко-католиків і православних із Польщі та Словаччини. Поруч із вежею планують створити пізнавальну стежку, присвячену... Барській конфедерації. Проєкт викликає спротив у лемківському середовищі. «Ми кажемо – НІ», – заявляє про свою позицію Головна управа Об'єднання лемків.

«Особливо важливе значення для лемків»

Щороку, на початку канікул, наш тижневик нагадує про здійснення прощі на гору Явір біля Висової-Здруй, що на Лемківщині.

Там розташований Марійський санктуарій, який, як читаємо на сторінці Перемисько-Варшавської архиєпархії УГКЦ, має «особливо важливе значення для лемків».

Саме цьогоріч виповнюється 100 років від подій, які відбулися у вересні 1925 року, коли троє жительок Висової поверталися з церковного ярмарку в Ґаболтові (Словаччина). На знайомій лісовій стежці жінок засліпило надзвичайно яскраве світло. Це був початок одкровень, які залишили глибокий слід в історії цього регіону та мали великий вплив на його мешканців.

«Пам'ять про ці події ще жива. На цьому місці виникло джерело, а потім неабиякими зусиллями збудували каплицю», – читаємо на фан-сторінці Греко-католицької архиєпархії, у планах якої відремонтувати каплицю Покрови Пресвятої Богородиці.

Варто додати, що приблизно за тридцять метрів від майже 100-річної каплиці зведуть другу святиню – православну. Рішення про будівництво православної церкви святих Петра і Павла було прийнято кілька років тому. Нагадаємо: у 2017 році після тринадцятирічної судової тяганини між православними та греко-католиками за право власності на каплицю та земельні ділянки, які займає будівля, її нарешті віддали греко-католикам. Відтоді православні відправляли богослужіння у польовому вівтарі, розташованому на сусідній ділянці, що належить Польській автокефальній православній церкві.

Вежа, шлях і виставка просто неба

Зараз Греко-католицька церква збирає кошти на ремонт каплички, а з червня минулого року поруч триває будівництво православного храму. Однак це можуть бути не єдині інвестиції в будівництва на горі Явір. Лоське лісництво разом із чотирма партнерами подає заявку на фінансування європроєкту «Збереження історичних традицій та обізнаності про природну спадщину на польсько-словацькому прикордонні». У рамах своєї частини проєкту Надлісництво Лосє хоче побудувати оглядову вежу на горі Явір.

«Вежа буде вписуватися в концепцію тогочасних засобів, які конфедерати використовували для зв'язку між окремими своїми таборами через так звані хоругви Пуласького – систему сигнальних прапорів», – читаємо в описі проєкту, який у середині грудня минулого року опублікувала на своїй сторінці ґміна Ропа, один із партнерів ініціативи.

Крім того, згідно з планом до вежі вестиме пізнавальна стежка з інформаційними табличками. В описі написано, що один із відрізків стежки буде присвячено історії Барської конфедерації з відкритою виставкою на вершині гори Явір.

Травма, що передається поколіннями

Як і слід було очікувати, такий проєкт не залишився поза увагою лемківської громади. Бо генерал Казимир Пуласький і Барська конфедерація, тобто збройне об'єднання польської шляхти, засноване у 1768 році, серед іншого, для захисту католицької віри залишили травматичний слід у пам'яті лемків.

Свою позицію щодо цього висловила і Головна управа Об'єднання лемків. На думку активістів ОЛ, пам'ять про історичні події можна перетворити на хороший туристичний продукт. Однак він має відповідати історичній правді й бути поданим належним чином.

eprasa.pl a5e2d10b2b

«Ми не заперечували й не заперечуємо заслуг генерала Пуласького для Польщі чи Сполучених Штатів Америки. Хочемо, однак, підкреслити, що перебування його військ під час Барської конфедерації, серед іншого – на території Висової, було великим тягарем для нашої громади», – ідеться в документі, оприлюдненому на сайті організації 27 лютого.

Тут нагадаємо історію. Коли російські війська витіснили поляків, останні зупинилися на території сьогоднішньої Лемківщини, і саме там у 1769-1772 роках барські конфедерати розташували свої табори. Вони створили фортеці, зокрема в Ґрабі, Конечній, Мохначці, Радошицях та Ізбах, де мав свою садибу їхній командир Казимир Пуласький. Ця територія в той час була бідною, і люди не були в стані нагодувати кількатисячну армію. Барські конфедерати вважали, що місцеве населення – русини – можуть сприяти царській армії, тому кожну відмову видати харчі для війська чи коней трактували як співпрацю з ворогом.

«Військо вчиняло акти насильства та ґвалтування над лемками, були випадки загибелі людей чи підпалів церков, як це робилося у Висовій. Ці події глибоко врізалися в пам'ять наших предків. Знання про їхній травматичний досвід передавалися наступним поколінням», – зазначають автори документа. Загалом він містить 10 пунктів.

У своїй позиції члени Управи ОЛ нагадують, що коли у 2010 році була зроблена спроба спорудити пам'ятник генералу Пулаському у Висовій, лемківська громада рішуче виступила проти цього.

Своєю чергою додамо, що тоді теж з'явилася ідея надати школі у Висовій ім'я Казимира Пуласького. Раніше, у 2009 році, виникла пропозиція на так званому Шибеничному верху поблизу села Ізби встановити Пулаському пам'ятний камінь. Як можна здогадатися, назва місцевості походить від встановленої там шибениці, де жителів цього регіону карали смертю.

«Може, для поляків він герой, але для нас – кат», – різко зазначав у 2010 році Стефан Гладик, тодішній голова ОЛ, який протестував проти таких ідей як депутат ради Ґорлицького повіту.

П'ятнадцять років тому не вдалося встановити ні пам'ятний камінь в Ізбах, ні пам'ятник у Висовій.

«Ми вірили тоді й досі віримо, що це можна було б зробити в багатьох інших місцях, де дислокувалися конфедерати, але це не обов'язково має бути Висова. Звичайно, не було б плутанини щодо розташування пам'ятника, якби перед цим відбулися широкі суспільні консультації», – пишуть у зверненні представники організації.

«Ми кажемо – НІ, якщо…»

Онлайн-консультація щодо проєкту «Збереження історичних традицій та обізнаності про природну спадщину на польсько-словацькому прикордонні», яка є необхідною в процесі отримання фінансування ЄС, відбулася 23 грудня 2024 року. Інформацію про це можна знайти на інтернет-сторінці ґміни Ропа. Однак на сайті провідного партнера проєкту (Лоське надлісництво – Державні ліси) запрошення на вебінар взагалі немає. Тому ця ініціатива викликає ще більше занепокоєння лемківської громади та представників Об'єднання лемків.

«Станом на сьогодні це проєкт, який не проходив оцінку у вигляді громадських консультацій та огляду на місці. Нам не відомо: мають намір це робити Державні ліси чи ні. Ми віримо, що вони спробують представити свої наміри з

цього приводу, запросять зацікавлених осіб відвідати й оглянути місце та переконати їх у сенсі цієї ідеї», – йдеться у заяві організації.

Головна управа ОЛ зазначає, що запропоноване місце реалізації проєкту викликає обґрунтоване занепокоєння серед лемківської громади.

«Ми кажемо – НІ, якщо запропонований проєкт буде заважати особливо важливому для нас місцю, тобто місцю об'явлення Богоматері та прилеглій до нього території. Ми кажемо – НІ, якщо запропонований шлях не міститиме інформації на таблицях, яка відповідає історичній правді, незалежно від того, де вона має бути створена», – наголошують діячі найбільшої у Польщі лемківської організації. Водночас вони зазначають, що особливо важливою в цьому питанні буде остаточна думка церковної ієрархії, яка «має особисто ознайомитися з цим проєктом і висловити свою позицію щодо нього».

Члени ОЛ також наголошують, що організація підтримувала і завжди підтримуватиме ініціативи, котрі служать розвитку Висової та регіону, але «це має бути діяльність, яка не буде суперечити інтересам лемківської громади». Тому вірять, що в цьому питанні теж буде досягнуто компромісу, вигідного всім.

«Гірський масив Явір є унікальним місцем з кожного погляду, і тому потребує унікальних рішень, які не можуть зруйнувати місце релігійного культу, але теж не вплинуть негативно на чарівність цілої території», – читаємо в останньому абзаці заяви Головної управи Об'єднання лемків.

– Наша позиція є лем на нашой стороні. Але з надлісничим ми є на зв'язку і він про все знає, – говорить Григорій Трохановський, голова ОЛ.

Хоча на інтернет-сторінках інших лемківських організацій немає подібних заяв, але лемківська громада, мабуть, висловиться з цього приводу в один голос. Радіо Lem.fm, котре очолює лемківська громадська організація – товариство «Руська бурса» в Ґорлицях, звернуло увагу на цю справу і повідомляє, що повітове староство в Ґорлицях уже видало дозвіл на будівництво археологічного та природного парку на горі Явір.

Також на сайті petycjeonline.com з'явилася петиція «Sprzeciw wobec budowy wieży widokowej na górze Jawor» («Проти будівництва оглядової вежі на горі Явір»).

«Ми закликаємо шанувати культурну спадщину, традиції та духовну ідентичність громади, для якої гора Явір є особливим місцем. Збережімо його в первісному стані для майбутніх поколінь», – пишуть «Любителі гори Явір», автори петиції. ●

eprasa.pl a5e2d10b2b

РЕЦЕНЗІЇ

«Буча» – воєнний фільм, драма, створено на основі реальних подій в м. Буча в лютому-березні 2022 року. Режисер: Станіслав Тіунов. Продюсер, сценарист: Олександр Щур. У головних ролях: Цезарій Лукашевич, Сергій Стрельников, В'ячеслав Довженко, Анастасія Нестеренко. Композитор: Іса Меліков. Музика: Ігор Поклад. Дата виходу: 7 листопада 2024 року. Тривалість: 118 хв.

Дарина ПОПІЛЬ

Боляче, але необхідно

Перший публічний показ фільму «Буча» відбувся рік тому, у лютому 2024 року, в межах українського фестивалю документального кіно Cinema for Victory. Шквал емоцій довкола стрічки, заснованої на страшних реальних подіях початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, триває досі.

Нещодавно кінострічку «Буча» додали на стрімінгову платформу Netflix. Фільм одразу отримав велику популярність серед глядачів, і загалом його рейтинг досить високий. У рецензії ми, зокрема, з'ясуємо, чому досі українці сперечаються про потрібність такої стрічки зараз.

Головною у кінокартині постає реальна історія Костянтина Гудаускаса – волонтера, що рятував власними силами десятки людей з Бучі, Ворзеля та інших окупованих росіянами місць. Герой є литовцем по лінії батька, але народжений у Казахстані, а отже, має такий паспорт, що дає йому змогу «замилювати» очі росіянам на блокпостах, вдаючи «свого», і таким чином вивозити людей у безпечні місця з самого пекла.

До речі, роль Костянтина виконує відомий польський актор Цезарій Лукашевич. Наші читачі могли бачити його у такій кінопродукції, як «Валенса. Людина з надії» Анджея Вайди, «Парадокс» та «Ворон». Також Цезарій зробив доволі успішну кар'єру у театрі. Наприклад, брав участь у повній постановці поеми «Дзяди» Адама Міцкевича, чотирнадцятигодинній виставі режисера Міхала Задари.

Власне, акторський талант у такій драматичній стрічці, як «Буча», відіграє чи не ключову роль. Адже дуже важливим є, щоб глядач міг відчути емоції героїв, їхні справжні страхи, сумніви, болі. Цезарію Лукашевичу вдалось показати Костянтина Гудаускаса як живу, реальну людину, яка вагається, помиляється і боїться, але все ж обирає попри неймовірні ризики допомагати іншим. Волонтери – це не марвелівські супергерої, в яких в запасі декілька життів і оберемок суперздібностей. Це вразливі, звичайні люди з плоті і крові, яких в будь-який момент може легко дістати смерть від кулі ворога, від найменшої підозри, зміни настрою когось з росіян. І саме такі ось звичайні, здавалось би, люди, як Костянтин, на початку повномасштабного вторгнення всіма можливими силами робили усе, щоб допомагати іншим або відбивати атаки окупантів. «Найсміливіші ті, хто бояться, але роблять» – лунає фраза у фільмі з уст врятованої з окупації маленької дівчинки.

Отже, через постать Гудаускаса нам розкривається добро, надія, бажання не здаватись, боротись, робити все заради спасіння кожного безцінного людського життя. На одному з виїздів росіяни вбивають приятеля героя, що зголосився допомагати вивозити людей і був йому майже як син. У фільмі зрештою багато ситуацій, від яких завмирає серце, тим паче, що ми усвідомлюємо, що більшість з них саме такими і були в реальності. Те, що відрізняє добро від зла, це не втрачання людяності, попри жахіття усього, що відбувається, наш герой залишається на стороні світла. І головне, він обирає діяти, а не залишатись осторонь. «Найгарячіші місця у пеклі залишені для тих, хто в часи найбільших моральних переломів зберігав нейтралітет» – ще одна правдива та важлива цитата з «Бучі».

Антиподом до Гудаускаса постає полковник ФСБ Стрельников. Його роль досконало виконав В'ячеслав Довженко. Українському глядачеві Довженко найбільше, мабуть, знайомий за серіалом «Дільничий з ДВРЗ». Останніми роками актор знявся у фільмі «Інший Франко» (2021), а у стрічці «Будинок „Слово": Нескінчений роман» блискуче виконав роль Миколи Хвильового.

У «Бучі» Довженко уособлює зло – холодне, аристократичне, можна сказати, по-своєму витончене та вишукане, а від цього ще страшніше та небезпечніше. Ми звикли уявляти собі загарбників як тупеньких ваньок-встаньок, яким основне нажертись, напитись, які крадуть унітази та пралки, і такі також є у фільмі. Але найбільшою небезпекою, нещадною загрозою є, власне, такі полковники Стрельникови. Вони їхали в Україну з конкретною візією, місією, холодними розрахунками, як знищити все українське, стерти з лиця землі вигадані, на їхню думку, державу, мову, культуру. За глибокими розмовами про «бальшую рускаю культуру» під розпивання дорогого віскі і розкурювання вишуканих цигарок, під демонстративне бринькання на піаніно такі інтелігентні рускі легко щодня планують та реалізовують смерті українців. Саме цей полковник і є безперечним абсолютним злом, захованим під чистеньким одягом та вихованими манерами. Коли він повертається до росії, то привозить доньці кросівки, про які вона мріяла, красиві, фірмові, і нічого, що там ще запеклись крапельки крові, адже зняті вони з убитої дівчини.

Отже, підходимо до найголовнішого питання, а саме – до критики фільму, яка найчастіше лунає з однієї причини, багато українців переконані, що поки що на таку стрічку нам зарано. Ми ще не пережили травм Бучі, Ірпеня, Ворзеля. Рани, мовляв, ще надто глибокі і сильно пекучі. З одного боку, сенс таких висловлювань абсолютно зрозумілий. Перед переглядом я декілька днів збирала морально сили, я справді боялась дивитись «Бучу», мені було лячно, що на світ божий з мене може витягнути ця стрічка. Так, фільм не цурається відверто складних сцен, коли окупанти просто розстрілюють лю-

eprasa.pl a5e2d10b2b

50-й ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН 2025

відбудеться **31 травня – 1 червня 2025 року** (субота, неділя) в Балтійському драматичному театрі у Кошаліні на вулиці Театральна Площа 1 (Plac Teatralny 1)

Зголошення про участь ансамблів просимо пересилати листом **до 5 травня ц.р.** на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: **94 /342-64-70**, **884-994-009**, **zup_koszalin@wp.pl**

Заохочуємо до участі всі ансамблі, особливо кабаре та інструментальні групи! БЕЗ КАЗОК!

У заяві слід подати: ● назву ансамблю ● місцевість ● ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон ● тему, заголовок, час тривання програми, рід виступів (субота – не довше 15 хв.; неділя – 10 хв.) ● кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ● кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków Gminy Miasta Koszalina
Zadanie publiczne jest współfinansowane z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego
Zadanie dofinansowano ze środków Budżetu Państwa (Działalność zmierzająca do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości ukraińskiej . * Dziecięce Festiwale i Konkursy)

Ельблонзький відділ Об'єднання українців у Польщі запрошує на **57-й Дитячий фестиваль української культури,** який відбудеться **17-18 травня 2025 року** в залі театру ім. Александра Севрука в Ельблонзі (вул. Театральна 11). Відкриття заяв учасників Фестивалю передбачається у березні. Слідкуйте за оголошеннями в березневих виданнях «Нашого слова».

дей, що пішли по воду, чи коли бачимо останні хвилини життя Ірини Фількіної, тієї самої загиблої жінки, чия рука з манікюром на фото обійшла весь світ. Проте якимось чином творцям стрічки вдалось так провести нас крізь всі ці історії, щоби серце щеміло, але не розривалось. Ми наче ходимо весь час по емоційній межі, моментами здається, що зараз втонемо у смутку та болі, але випливаємо. Тому що, як тільки екран затоплює темрява зла, одразу за ним вигулькує світло. Ось ці надія й оптимізм у фільмі щоразу жевріють, щоб провести нас далі. Тож не знаю, чи занадто рано в Україні для такої «Бучі». Цей фільм можна трактувати також як певний спосіб повернути себе до травматичних подій, спробувати їх ще раз пережити, можливо, багато кому від цього стане легше. Зрештою, ми просто зобов'язані розказувати світу ці історії людей: тих, хто прийшов вбивати на чужу землю, і тих, хто робив все задля того, щоб врятувати своє рідне і одне одного.

«Буча» є досить якісно створеним художнім фільмом, який доносить багато посилів та має різні підтексти. Можливо, іноземна авдиторія, переглянувши стрічку, могла б краще зрозуміти, якими саме є росіяни і перестала б так сильно триматись за міф про «хороших рускіх». ●

Почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик та парох парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Хотинці о. Іван Тарапацький запрошують на урочисті святкування

► 210-ї річниці від дня народження,
► 155-ї річниці від дня смерті автора музики гімну України, композитора о. Михайла Вербицького
► та 20-ї річниці від дня освячення каплиці-пантеону президентом України Віктором Ющенком в Млинах.

Заходи відбудуться **22 березня 2025 року об 11:00 в Млинах.**

Організатори

Шановні батьки, вчителі та друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

Розраховуючи доходи за 2024 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації.
Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть:
номер KRS: **0000207472** cel szczegółowy: **99890**
Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків.
Ми розраховуємо на Вашу доброзичливість!
Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи. Дякуємо Вам!

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl a5e2d10b2b

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci
ze szkół w Białym Borze
oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл
у Білому Борі
та навчальних пунктів

KRS nr 0000138192 KIWANIS

1,5%
PODATEK DOCHODOWY

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL
SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

więcej informacji: www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

Змінюємося завдяки Вам, змінюємося для Вас!

ПЕРЕДАЙ 1,5% СВОГО ПОДАТКУ
НА ВІДБУДОВУ НАРОДНОГО ДОМУ

KRS: **0000564708**
cel szczegółowy: **Narodnyj Dim**

1,5%

prasa.pl a5e2d10b2b